

Újabb lehetőségek felé a megkezdett úton

A magyar könyvtárosok II. tudományos találkozásáról

Öt év után ismét találkoztak a külföldön élő és a hazai könyvtárosok Budapesten. A magyar könyvtárosok II. tudományos találkozásának időpontja 1985. augusztus 26–27-e, színhelye az Országos Széchényi Könyvtár új épülete volt. A Széchényi Könyvtár a Magyar Könyvtárosok Egyesületével és a Magyarok Világszövetségével együttesen szervezte meg e második konferenciát, amely a Magyar Fórum keretében rendezett értelmiségi találkozók közül elsőként ült össze újabb tanácskozásra, hogy elmélyítse az előző találkozó eredményeit és új utat nyisson a további tapasztalatcseréknek. Az ünnepélyes megnyitón az elnökségben megjelent *dr. Randé Jenő*, a Magyarok Világszövetségének főtitkára, *Billédi Ferencné dr.*, a Magyar Könyvtárosok Egyesületének elnöke és *dr. Havasi Zoltán*, az Országos Széchényi Könyvtár mb. főigazgatója.

A hazai tudományos és közélet az utóbbi években egyre nagyobb érdeklődéssel fordult a nemzeti múlt és a nemzeti tudat kérdései felé. Már az elmúlt konferencián is számos értékes beszámoló hangzott el a külföldi kollégák részéről azokról a magyar gyűjteményekről, amelyek szerte a világban megkönnyítik a tájékozódást a hazánk és kultúránk iránt érdeklődők számára. A jól megalapozott és szakszerűen fejlesztett külföldi magyar gyűjtemények fontossága az elmúlt években még nyilvánvalóbbá vált, érthető tehát, hogy a konferencia ismételt programjára tűzte a hungarika-gyűjtemények kérdését, ez alkalommal azonban új összefüggésben, a hazai hungarika-gyűjtés és -kutatás teljes rendszerébe illesztve. A plenáris ülés nyitó előadásai erre az alapozó munkára vállalkoztak. *Dr. Havasi Zoltán* *A nemzeti könyvtár és a hungarika-kutatások* című nyitó előadásában áttekintette azokat a tudományos programokat, amelyek a hazai tudományos életben és a Széchényi Könyvtár saját terveiben a hungarikumok gyűjtését nélkülözhetetlen feladattá teszik, és megteremtik

a hungarika-gyűjtemény sokoldalú hasznosításának feltételeit. *Dr. Ferenczy Endréné* az OSZK gyűjteményi főosztályának vezetője előadásában összefoglalta a nemzeti könyvtár nagy hagyományokra visszatekintő hungarika-gyűjtési programját. A nemzeti könyvtár alapításától kezdve tudatosan végezte a hazai és a külföldi magyarságra vonatkozó hungarikumok teljességre törekvő gyűjtését, s feladatai sorába szervesen beillesztette és erejéhez mérten mindenkor vállalta is e gyűjtemény, a hungarikumok feltárásának munkáját. A nemzeti könyvtár elvi alapozó munkát végzett a hungarika-fogalom értelmezése területén, ezt az elemző munkát mindenkor a nemzeti könyvtárak egyetemes feladatrendszerébe illesztve.

Az első nap délutánján a vendégek személyesen is megismerkedhettek a nemzeti könyvtár új épületével és a különgyűjtemények vezetői által bemutatott értékesebb hungarikumokkal.

Gyűjtés és feltárás

A tanácskozás munkája három szekcióban folyt tovább: ennek megalapozását a plenáris ülés három további előadása is szolgálta. Az *a)* szekció külföldi és hazai hungarika-gyűjtemények bemutatására és a *hungarika-gyűjtés és -feltárás* problémáinak elemzésére adott lehetőséget. *Kovács László*, az egyesült államokbeli Purdue University könyvtárának igazgatója arról a felmérő munkáról számolt be, amelyet az USA tudományos könyvtáraiban végez. Célja az ezekben a gyűjteményekben található magyar anyagok lelőhelyének feltárása, mennyiségi felmérése és a gyűjtemények értékelése. Tervezi az 1850 előtt megjelent magyar nyomtatványok teteles számbavételét és lelőhely-katalógusának összeállítását is. Az első konferencia résztvevői közül *Kozák Réka* W. J. Smith-nek a Saint Louis-i (Missouri)

Washington Egyetem könyvtárának kéziratrában őrzött, a hazai irodalomkutatás szempontjából fontos kéziratot hagyatékát ismertette, *E. Szmuk Szilvia* előadása pedig arra hívta fel a figyelmet, hogy a New York mellett működő Saint John's University magyarországi diákcsera-programja szükségszerűen megkívánja a magyar vonatkozású gyűjtemény fejlesztését.

Számosan voltak olyanok, akik először vettek részt a magyar könyvtárosok találkozásán. *B. Rajnai Margit* az 1980-ban tartott konferenciáról kiadott közlemény buzdította arra, hogy megkezdjék a párizsi Sorbonne Egyetem könyvtárában található magyar anyag számbavételét. Munkájának eredményét a párizsi könyvtár nyomtatott katalógusban fogja megjelentetni, ily módon a tudományos élet hamarosan a hungarika-kutatás fontos eszközével gyarapodik majd. *Luif Miklós*, a zürichi Zentralbibliothek munkatársa a könyvtár hungarika-gyűjteményének számbavételét végezte el, s az állományról számítógéppel készített jegyzékét átadta a Széchényi Könyvtárnak. Ugyancsak a zürichi könyvtár anyagát, annak kéziratosa magyar forrásait ismertette *Steinmann Judit*. *Gosztonyi Péter* a svájci kelet-európai alapítvány Bernben található gyűjteményének kelet-európai és magyar vonatkozású forrásairól tartott érdekes beszámolót. *Újszászy Kálmán* a hazai hungarika-gyűjteményekről alkotott képet egészítette ki a sárospataki Református Gyűjtemény magyar-amerikai dokumentumairól és azok feltárásáról tartott előadásában.

A beszámoló a tájékozódás fontos eszközei, felhívják a figyelmet a külföldi magyar gyűjtemények számbavételének fontosságára, feltárásuk szükségességére és a róluk készítendő feltáró eszközök: katalógusok, könyvtári kalauzok publikálásának jelentőségére. *Kabdebó Tamás* és *Béky Halász Iván* előadása és hozzászólása azt bizonyítja, hogy a modern könyvtári rendszer egyetemes szabályokat követő feltáró apparátusán belül sajátos nézőpont szükséges a hungarikumok számbavételéhez: meg kell teremteni azokat a feltáró eszközöket, amelyek a magyar irodalmi, történelmi, néprajzi stb. kutatás számára szükséges tárgyszavak és sajátos szempontú ismérvek szerint, mintegy különleges prizmán keresztül kiszűrjük és hozzáférhetővé tesszük a hungarika- és hungarológiai kutatás számára szükséges dokumentumokat és információkat. Számos feladat teljesítésére már a korábbi években és évtize-

dekben megszületett a megoldás, az eredmények közismertek, más területeken viszont folyamatban van a feladat kijelölése, megfogalmazása és a megoldás előkészítése. Ezek közé sorolható a hungarika-tájékoztatás iránti igény kielégítése, amelynek alapjául a *hungarika-információnak* és *-regisztrációnak* – például a hungarika-névkataszternek – az Országos Széchényi Könyvtárban folyamatban levő munkálatai szolgálnak.

A magyar nyelv külföldön

A könyvtárak és azok magyar gyűjteményei a hungarika-kutatáson kívül rendkívül fontos szerepet töltenek be a határainkon túl élő magyarság anyanyelvi kultúrájának fenntartásában, ápolásában és terjesztésében is. Az ügy iránt érzett felelősség készítette a konferenciát arra, hogy külön szekció (a c) szekció) keretében foglalkozzék *Az anyanyelvi kultúra ápolása, a külföldi magyarság olvasási igényei és könyvtári ellátottsága* kérdéskörével.

Szabó Zoltánnak, a Magyar Fórum elnökének a plenáris ülésen *Az anyanyelvi kultúra ápolása külföldön* címmel tartott előadása a határon túl élő magyarok, különösen a fiatalok körében végzett felmérések alapján helyzetképet adott nyelvtudásukról és anyanyelvi olvasmányigényeikről.

Az anyanyelvi kultúra forrásanyagával, a magyar könyvkiadás bemutatásával foglalkozott hazai oldalról *Vajda Kornél*, a külföldiek képviselőjében *Buttler Ervin*, aki a New York-i közkönyvtár idegen nyelvű gyűjteményében található magyar állományt gyarapította 13 éven át. Munkája során mindig arra törekedett, hogy a magyar könyvkiadás valós értékeit egybegyűjtse, hogy kultúránkról igaz kép bontakozhasson ki olvasóiban. *T. Czakó Piri*, az amerikai Michigan állam egyik kisvárosának iskolai könyvtárában a gyermekolvasók körében végzi missziós tevékenységét, s a modern kommunikációs eszközök versenyében elszánt derűvel folytatja harcát az olvasó gyermekért. Előadása ennek módszereit és eredményeit ismertette. *Galambos Ferenc* a burgenlandi magyarság körében végzett áldozatos munkáról adott képet *A könyvtár mint kulturális központ, jelentősége az anyanyelvi kultúra és magyarságtudat fejlesztésében* című előadásában. *Bíró Ruth*, a pittsburghi Duquesne Egyetem tanára, aki már az első tanácskozáson is részt vett, azon munkálkodik, hogy

más népek gyermekei minél többet ismerhes-
senek meg a mi kultúránkból, minél többet
tudhassanak meg hazánkról. Az amerikai mul-
tikulturális oktatás programja számára két-
nyelvű, magyar–angol képeskönyv – „Orbis
Pictus” – kiadásán dolgozik. Előadásában arról
szólt, hogy jó, a nemzeti kultúrákat híven be-
mutató gyermekkönyvek fordítása egymás
nyelvére milyen fontos szerepet játszhat a né-
pek közötti megértésben. A határon túl élő
magyarság olvasási igényének és lehetőségei-
nek vizsgálatával hazai nézőpontból *Gereben
Ferenc, Kovács Ilona* és *Papp István* előadása
foglalkozott.

Gereben Ferenc a hazai olvasáskutatás ered-
ményeire alapozva elemezte a határon túl élő
magyarság olvasáskultúráját, amelyet összeve-
tett a hazai helyzet alakulásával, s kiemelte az
olvasáskultúra sajátos, a magyarságtudathoz
kötődő értékmegőrző szerepét. *Kovács Ilona*
az amerikai közkönyvtárak magyar gyűjtemé-
nyeinek állapotát, az intézményi keretek adta
lehetőségeket és az amerikai magyar etnikum
érdekképviseletének lehetőségét, valamint
fontosságát elemezte. *Papp István* előadása –
*A külföldi magyarság közművelődési könyvtári
ellátásáról* – sokoldalú, alapos áttekintést adott
arról az egyetemes programról, amely a nem-
zetközi könyvtáros szervezet, az IFLA keretén
belül indult meg a különböző országokban élő
etnikumok sajátos olvasási igényének kielégíté-
sére és olvasmányellátásának biztosítására.

A szekció munkája arról győzte meg a hazai
hallgatóságot, hogy sok elemző és szervező
munkára van még szükség ahhoz, hogy a hatá-
rainkon túl élő magyarság olvasáskultúráját

**A megnyitó. Az elnökség tagjai:
dr. Randé Jenő, dr. Havasi Zoltán,
Billédi Ferencné dr.**

felmérjük, igényeik kielégítéséhez a szükséges
eszközöket és feltételeket tökéletesítsük, és
elérjük, hogy az intézményi lehetőségeket
mind az ott élők, mind a hazaiak tudatosan
kihasználják.

Számítógép és társai

Kiemelten fontos és jövőbe mutató volt a
harmadik, a *b)* szekció munkája, amely a szak-
ma hazai és külföldi eredményeiről tanácsko-
zott. Az ilyen találkozó különösen jó lehetősé-
get teremt egymás eredményeinek és terveinek
megismerésére, és megnyitja az utat a további
együttműködés előtt is. A hazai restauráló és
konzerváló tevékenységről kaphattak képet a
vendégek *Kastaly Beatrix* előadásából, a hazai
média-programról *Skaliczki Judit* adott átte-
kintést, a számítástechnika magyarországi
könyvtári alkalmazásáról *Szönyi Katalin* ké-
szített összefoglalót. A washingtoni Kongressz-
susi Könyvtár rendkívül nagyvonalú restau-
rálási programjáról értesültek a résztvevők
Horchler Gábornak, a Kongresszusi Könyvtár
munkatársának beszámolójából, amelyet a
módszereket bemutató filmvetítés kísért.
Ugyanúgy a Kongresszusi Könyvtárból érke-
zett *Basa Molnár Enikő* és *Oroszlán Judit*.
Basa Molnár Enikő a Kongresszusi Könyvtár-
ban készülő Computer Output on Microfilm,
azaz számítógéppel készített, mikrofilm for-
májú (COM) katalógus hatalmas méretű mun-
kálatairól és a világ mikrofilm-állományainak
központi lelőhely-számbevételéről adott ösz-
szefoglalót, *Oroszlán Judit* a NACO-program,
a könyvtári felhasználásra alkalmas „hitelesít-
t névnyilvántartás”, az úgynevezett *autho-
rity file* folyamatban levő munkáiról tartott
igen érdekes előadást. A találkozón megkez-
dett párbeszéd folytatása, az együttműködés és
a magyar anyagokra vonatkozó információk
megszerzése valamennyi program esetében
gyümölcsöző lenne.

Kesztyűs Tibor (Göttingen) előadása az Al-
só-Szászországi Állami és Egyetemi Könyvtár
számítástechnikai eredményeiről, a periodiku-
mok gépi katalógizálásáról, a könyvtári számi-
tőközpont működéséről és az ezekre alapozott
címleírás, bibliográfiai és kölcsönzési szolgál-
tásokról tájékoztatót. A tervbe vett vissza-
menőleges katalógizálás és ezzel a gazdag göt-
tingeni finnugor-gyűjtemény anyagának feltá-
rása bizonyára fontos eszköz lesz a hazai kuta-
tók számára is.

A konferencián negyven külföldön élő magyar könyvtáros találkozott a hazai szakemberekkel. A tanácskozás két napja rövidnek bizonyult minden kérdés megvitatására. Meggyőződésünk, hogy a kapcsolatok továbbépítésére, a szakmai tapasztalatok további cseréjére a jövőben újabb lehetőségeket kell találni. Bízunk azonban benne, hogy a mostani kezdeményezések a következő találkozóig programmá érlelődnek, és a legközelebbi konferenciát a hungarikumok feltárása terén és a szakmai együttműködésben elért újabb eredményekről szóló beszámolók gazdagítják majd.

A magyar könyvtárosok II. tudományos találkozóját a Magyar Könyvtárosok Egyesületének 50. jubileumi vándorgyűlése követte augusztus 28. és 30. között, és lehetővé tette, hogy a vendégek részt vegyenek a hazai könyvtárosok széles körű vitáin. Nagy érdeklődést mutattak eredményeink és gondjaink iránt, s ez felbátorít minket arra, hogy a legközelebbi konferencia programjába beiktassunk egy or-

A hallgatóság (Schertlin Péter felvételei)

szágjárást és az azt követő szakmai vitaforumot is. A konferencia tanácskozásai arról győzhettek meg minden érdekelteket, hogy érdemes a külföldi magyar könyvtárosokkal beszélgetni, érdemes egymást tájékoztatni, fontos volna a párbeszédet folytatni, a felmerült javaslatokat eredményekké kovácsolni.

Dr. Kovács Ilona

Kitüntetések

Augusztus 20-a alkalmából a művelődési miniszter és a Közalkalmazottak Szakszervezetének főtitkára a magyar könyvtárügy érdekében kifejtett kiemelkedő munkája elismeréseként a SZABÓ ERVIN-EMLÉKÉRMET adományozta *dr. Balázs Sándornak*, az Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár főosztályvezető-helyettesének, *dr. Ballér Endrénének*, a Fővárosi Pedagógiai Intézet iskolai könyvtári vezető szakfelügyelőjének, *Bilincsi Lajosnak*, a Debreceni Agrártudományi Egyetem könyvtárigazgatójának, *dr. Fülöp Gézánnak*, a Magyar Tudományos Akadémia könyvtára osztályvezetőjének, *dr. Havasi Zoltánnak*, az Országos Széchényi Könyvtár mb. főigazgatójának, *Mezei Györgynek*, a Győri Városi Könyvtár igazgatójának, *Onika Olgának*, a veszprémi Eötvös Károly Megyei Könyvtár osztályvezetőjének.

A művelődési miniszter kitűnő és eredményes népművelő munkájuk elismeréseként a KIVÁLÓ NÉPMŰVELŐ kitüntetést adományozta a következő könyvtárosoknak: *dr. Barta Andrásnének*, a Fővárosi Szabó Ervin

Könyvtár XIII. kerületi, 7. sz. könyvtára könyvtárosának, *Dávidné Szalai Editnek*, a Lőrinci Magvető Könyvtár könyvtárosának, *dr. Újlaky Józsefnének*, a Kisvárdai Városi Könyvtár igazgatójának, *Verszeghi Györgynek*, az Állami Gorkij Könyvtár főigazgató-helyettesének.

A művelődési miniszter az 1985. évi pedagógusnap alkalmából, eredményes munkájuk elismeréseként *Musch Jánosnak*, a szekszárdi 505. sz. Ipari Szakmunkásképző Intézet könyvtárosának A SZOCIALISTA KULTÚRÁÉRT; *Paizs Imrénének*, a kaposvári Kisfaludy Úti Általános Iskola könyvtárosának, *Szentkeressy Károlynének*, a Madách Imre Gimnázium könyvtáros-tanárának és *dr. Tolnay Gábornak*, a mezőtúri Dózsa György Gépezeti Szakközépiskola tanár-könyvtárosának A KIVÁLÓ MUNKÁÉRT kitüntetést adományozta; *Gortva Évát*, a budapesti 45. sz. Önálló Ipari Szakmunkástanuló Otthon könyvtárosát MINISZTERI DICSÉRETben részesítette.